

# Alice in Wonden-land

## Barnes' Beurtzang

een coproductie van Toneelgroep Amsterdam

en Blauwe Maandag Compagnie,

nodigde Anna Luyten uit om op haar gedachten te gaan zitten

en te schommelen. Het verslag van een strijd.

Mijn vader kocht dat jaar een Toyota. Zo'n grijze waar je bijna geen vuil op ziet. Van zodra we die Toyota hadden, zagen we overal op straat Toyota's. 'Kijk pa, nog een Toyota!'. We vonden Toyota chique. Omdat alle mensen een Toyota hadden.

Ik keek naar de kinderen in de andere Toyota's. Allemaal gelukkige gezinnen. Iedereen wilde gewoon een beetje hetzelfde zijn. Ik vond het veilig te weten dat mijn leven een beetje op dat van anderen geleek.

De plastic verpakking rond de achterbank van de Toyota moest van mijn pa blijven zitten. 'Anders is het nieuw er direct af', zei mijn pa. De voertapijten bedekte hij met karton dat hij op een zaterdagmiddag op maat had gesneden. Het was een hete zomer, half jaren zeventig. 's Zondags reden we 'uit'. Ik voelde hoe het plastic van de achterbank aan mijn billen begon te plakken. Het was een soort martelaarschap voor de Properheid. Soms werd ik wagenziek in onze Toyota. Mijn moeder gaf me met een bange blik naar vader een lege broodzak die ze in haar handtas had gemofveld. IEDERE DAG VERS. BAKKER VAN DEN B... Braken in de Toyota. Bang dat ik op het plastic en het karton zou morsen. Zijn kwade blik in de achteruitkijkspiegel. 'Doe nu toch eens als iedereen', zei mijn pa dan. 'Waarom moet jij nu alles altijd moeilijker maken dan het is.'

Naar verluidt is er niets menselijker dan wanhoop en de wil die te verbergen.

De rust in huizen is bedrieglijk. Die in Toyota's ook. 'Maar er is geen sprake van gemjammer over en weer; hun vertrouwdheid is hun vervreemding, hun duel vindt in de kloof plaats, hun wapens worden beheerst gehanteerd', zegt Barnes over haar personages in de *Waarschuwing vooraf van Beurtzang*.

Wat is deze voorstelling? Een zinnelijke wereld maar broeierig van gedachten. Ik kijk alsof ik een radio geworden ben die van het ene station naar het andere getrokken wordt. Je moet af en toe je wereld laten collapsen.

De korte inhoud. Het stuk beschrijft een familiereünie in een oud landhuis. Moeder, broers en zus rekenen af met hun vader, met hun verleden. In dat verleden blijkt Miranda slachtoffer geworden te zijn van incest. Traag ontplooit zich de strijd tussen moeder en dochter.

Wat je voelt is de grijpprage armen van de 'web geworden clan' die die familie op het toneel geworden is. De sfeer waarin de knellende familiebanden een valse privacy garanderen. Om de clan overeind te houden moet iedereen zich gedeisd houden. Het lijkt alsof men daar op het toneel een erfenis gaat uitdelen. Zo komen toch de meeste mensen na jaren nog eens bij elkaar. Ieder op zijn zwakst en op zijn hoede.

In families waar de vertrouwdheid ooit zo groot was kan men elkaars ziel intrappen zonder huiszoekingsbevel.

*Hier is een scheur in de natuur, en lompe stilte,*

*Hier is omkloosterde verwording;*

*Hier is nu ruigte waar eens thuis was.*

Het zijn de eerste woorden die je te horen krijgt in dat verwoeste vaderhuis.

Het boezemt angst in om voor altijd verbannen te blijven van mensen waarvan je geloofde dat ze je zouden helpen, want dan moet je het gevecht met jezelf aangaan. De Barnes, de Miranda in het stuk doet dat.

Miranda heeft man noch kind. Ze ging haar eigen weg, ze ging voorbij aan het opgelegde clangebod. Elk individu is een vijand van de cultuur, zei Freud al.

Haar broer zegt: 'Wat mij betreft is emigreren hetzelfde als verraden.' Beide broers, Elisha en Dudley hebben zich wel aangepast aan de conventies.

Hoe moet dat dan met bloedverwanten? Vreemd en toch zo vertrouwd?

*God zij ons allemaal genadig; en Hij moge*

*Mij mijn verfoeilijke onnozelheid vergeven*

*Die mij belet te weten wat ik heb gedaan,*

*Dat ik mijn naasten, die ik jarenlang niet zag,*

*Zo vreemd geworden ben....*

Het 'ons' bestaat niet meer. Een mens ontgroeit dat denken.

Ik kijk soms met gedachten. Die dag had ik de Franse filosofe Julia Kristeva nog eens herlezen. Over de vreemdeling 'die de verborgen kant is van onze identiteit.' De ruimte die maakt dat wij ons thuis-zijn kwijtraken. 'Onverschilligheid is het pantser van de vreemdeling: koel en afstandelijk lijkt hij in zijn diepste wezen onbereikbaar te zijn voor de aanvallen en de afwijzingen die hij niettemin voelt met de kwetsbaarheid van een weekdier', schrijft Kristeva. De vreemdeling is gekeerd in de richting van het verloren land van zijn jeugd. Alleen de haat blijft over. De haat vloeit als vi-triool over dit stuk.

*The Antiphon*, zo luidt de titel die Barnes aan haar stuk meegaf.

*Mijn hart is gebroken in mijn borst. geheel mijn gebeente sidderde...*

Het is een van de bekendste antifonen, dat van het Psalm *Dixit injustus*.

En het gaat verder:

*De boze heeft bij zichzelf besloten kwaad te doen.*

Deze voorstelling is een soort liturgie geworden, een carnavaleske eredienst waarin, zo blijkt later, veel opgedolven en begraven wordt: de vader die altijd afwezig blijft, de jeugd, de moeder-dochter relatie, het verlangen naar wat dierbaarheid.

*Waar de hoge aangestroken snaren*

*Van de Altviool de onbesneden snaren onder raken.*

*Daar is de beurtzang*

zegt Miranda.

In *Barnes' Beurtzang* hoor je de schaduw die onder het geluid hangt.